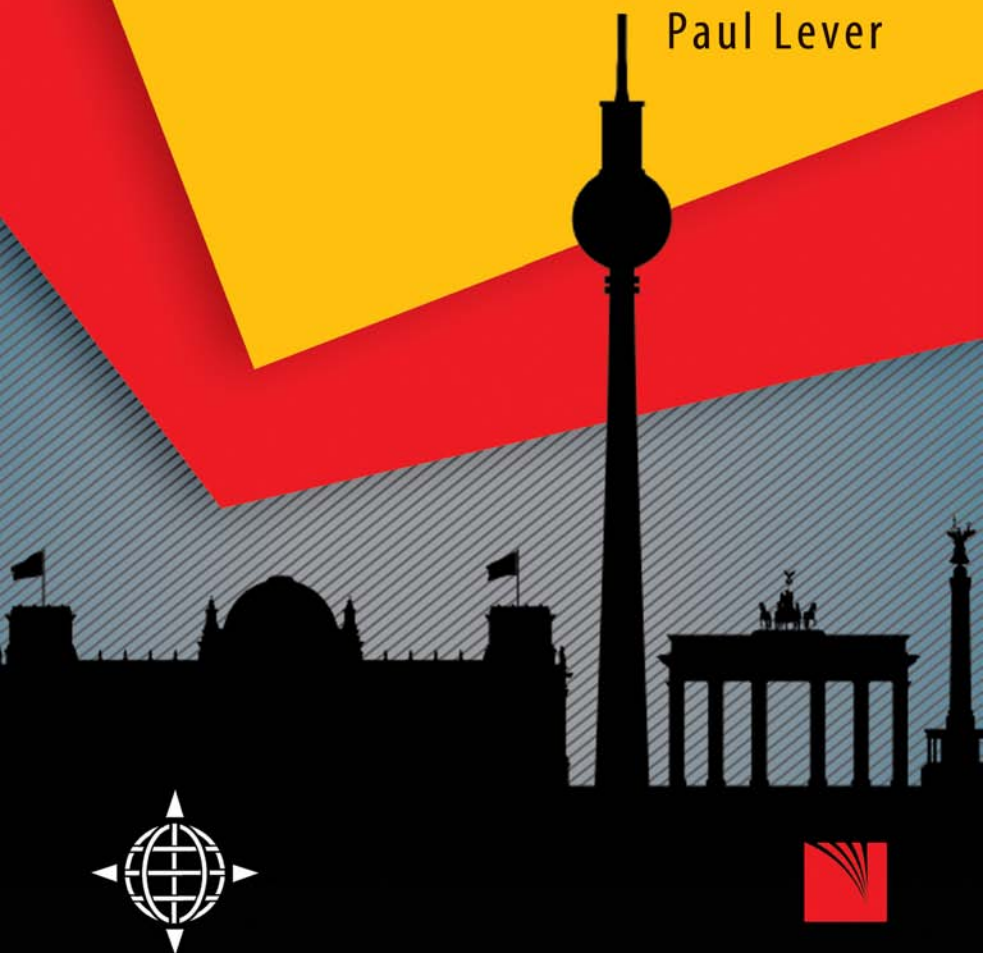

NICULESCU

Regulile Berlinului

Europa și calea germană

Paul Lever

PAUL LEVER

REGULILE BERLINULUI

EUROPA ȘI CALEA GERMANĂ

Traducere din limba engleză și note:
Nicoleta Neagoe

NICULESCU

Descrierea CIP este disponibilă
la Biblioteca Națională a României

© 2017 Paul Lever

Published by arrangement with I.B.Tauris & Co Ltd, London. The original English edition of this book is entitled 'Berlin Rules: Europe and the German Way' and published by I.B.Tauris & Co Ltd.

Titlu original: *Berlin Rules. Europe and the German Way*
by Paul Lever

© Editura NICULESCU, 2018

Bd. Regiei 6D, 060204 – București, România

Telefon: 021 312 97 82; Fax: 021 312 97 83

E-mail: editura@niculescu.ro

Internet: www.niculescu.ro

Comenzi online: www.niculescu.ro

Comenzi e-mail: vanzari@niculescu.ro

Comenzi telefonice: 0724 505 385, 021 312 97 82

Redactor: Anca Natalia Florea

Tehnoredactor: Lucian Curteanu

Coperta: Carmen Lucaci

Tipărit la Tipografia REAL

ISBN 978-606-38-0200-3

Toate drepturile rezervate. Nicio parte a acestei cărți nu poate fi reprodusă sau transmisă sub nicio formă și prin niciun mijloc, electronic sau mecanic, inclusiv prin fotocopiere, înregistrare sau prin orice sistem de stocare și accesare a datelor, fără permisiunea Editurii NICULESCU.

Orice nerespectare a acestor prevederi conduce în mod automat la răspunderea penală față de legile naționale și internaționale privind proprietatea intelectuală.

Editura NICULESCU este partener și distribuitor oficial OXFORD UNIVERSITY PRESS în România.

E-mail: oxford@niculescu.ro; Internet: www.oxford-niculescu.ro

CUPRINS

<i>PREFAȚĂ</i>	9
Capitolul unu	
ACUM VORBIM GERMANA.....	13
Capitolul doi	
ESTE ECONOMIA, PROSTULE!.....	49
Capitolul trei	
MÂNDRU DE CUVÂNTUL CARE ÎNCEPE CU LITERA „F”.....	91
Capitolul patru	
UN TĂRÂM FĂRĂ TRECUT	141
Capitolul cinci	
ÎN CĂUTARE DE RELAȚII.....	175
Capitolul șase	
UNIUNEA TOT MAI APROPIATĂ	221
Capitolul șapte	
VA MĂRȘĂLUI VREODATĂ ARMATA UNIUNII EUROPENE? ...	269
Capitolul opt	
FORMA LUCRURILOR VIITOARE	301

PREFAȚĂ

Ca urmare a referendumului din 23 iunie 2016, principală preocupare a guvernului britanic pentru următorii aproximativ zece ani va trebui să fie aceea de a asigura o retragere satisfăcătoare a Marii Britanii din Uniunea Europeană și de a-i găsi un loc nou în lumea globală.

Când Regatul Unit al Marii Britanii și-a depus candidatura pentru a deveni membru al Comunității Economice Europene (așa cum se numea atunci) în 1961, Franța a fost aceea care a decis dacă, și dacă „da” în ce condiții, ni se va permite să aderăm. „*Non*”-ul inițial al președintelui de Gaulle a fost acceptat fără nicio obiecție de către celelalte cinci state membre. La fel s-a întâmplat ulterior când președintele Pompidou a consimțit la deschiderea negocierilor.

În timpul acelor negocieri, preocupările și interesele franceze au stabilit agenda. Comisia Europeană era responsabilă cu discuțiile și cu activitatea tehnică pregătitoare, dar acționa pe baza unui mandat modelat în bună măsură de guvernul francez.

Acum, când plecăm din UE, la conducerea acestei instituții se află Germania. Celelalte 27 de state membre vor fi de acord cu acel cadru în care se vor desfășura negocierile. Însă vocea Germaniei va fi una decisivă. Guvernul german va determina

efectiv ce fel de acord comercial va putea să încheie Marea Britanie cu entitatea care deține mai puțin de 50% din exporturile sale. Acest element al sorții noastre economice va fi pe mâini germane.

Au existat ocazii în trecutul recent când Germania și-a exercitat puterea într-un mod care, pentru a ne exprima elegant, nu a fost apreciat de guvernul britanic de atunci. Înțelegerea dintre cancelarul Helmut Kohl și președintele sovietic Mihail Gorbaciov din 1990, referitoare la termenii reunificării germane, a îngrijorat-o pe Margaret Thatcher, premierul britanic, hotărâtă atunci să o oprească. Refuzul guvernului german din 1992 de a interveni când Marea Britanie a fost obligată să părăsească Mecanismul European al Ratelor de Schimb l-a iritat pe succesorul lui Thatcher, John Major. Dar, în linii generale, Germania a fost până în momentul de față un aliat și un partener cu care împărtășim multe interese și intuiții.

Pentru miniștrii și oficialii britanici însărcinați cu retragerea noastră din Uniunea Europeană, să negociezi cu Germania de pe poziții opuse (pentru că negocierile vor fi prin natura lor dure) va fi o experiență memorabilă. Vom înfrunta în mod direct puterea germană în Europa.

O vom înfrunta și în alte feluri. Nu numai că Germania va domina modul de a face politică economică în Uniunea Europeană, ci va și prelua progresiv frâiele în chestiuni internaționale. Cum va trata pe viitor Uniunea Europeană relația cu, de exemplu, Rusia și Turcia se va decide în principal la Berlin. Pentru Statele Unite ale Americii, Germania va fi puterea europeană de prim interes și primă importanță, la fel cum pentru China vor fi India și Brazilia.

Din afara Uniunii Europene, Marea Britanie va trebui să se adapteze la această nouă realitate. Vom continua să fim un

jucător important în lume. Calitatea de membru permanent în Consiliul de Securitate, relațiile noastre cu alte țări vorbitoare de engleză, rolul nostru în NATO și potențialul nostru militar vor rămâne realizări de seamă. Însă nu vom avea autoritatea și nici nu vom putea exercita puterea de care va avea parte Germania.

Nu numai că vocea Germaniei va fi hotărâtoare în a da formă termenilor „divorțului” Marii Britanii de Uniunea Europeană. Tot Germania va determina felul în care însăși Uniunea Europeană se va dezvolta după ce vom fi plecat. Membrii săi, puterea și politica ei vor reflecta alegerile și prioritățile guvernului german. La rândul lor, acestea vor fi un produs al istoriei Germaniei, al structurilor ei sociale și politice și, mai presus de toate, al intereselor sale economice. Orice previziune despre felul în care ar putea arăta Uniunea Europeană peste aproximativ douăzeci de ani trebuie să plece de la conștientizarea acestor interese, precum și de la înțelegerea nu doar a ceea ce spun politicienii germani despre Europa, ci și a felului în care se comportă în interiorul ei.

* * *

Relațiile Regatului Unit al Marii Britanii cu Europa, atât în domeniul politic, cât și în cel economic, au predominat în viața mea profesională. Mă aflu la Bruxelles în momentul semnării Tratatului de Aderare pe 22 ianuarie 1972 – la fel ca viitoarea mea soție al cărei rol a fost acela de a șterge cerneala pe care o britanică furioasă, o proto-UKIP*-istă poate, a aruncat-o pe

* UKIP – siglă pentru *UK Independence Party* – Partidul pentru Independența Regatului Unit, partid politic de dreapta, populist și euro-sceptic din Marea Britanie. (*n. trad.*)

costumul premierului britanic pentru (așa a interpretat femeia) cedarea suveranității naționale. În anii 1980 am lucrat la Comisia Europeană. În anii 1990 am fost înalt funcționar la Ministerul Afacerilor Externe, ocupându-mă de relațiile cu Uniunea Europeană. Între 1997 și 2003 am fost ambasador al Marii Britanii în Germania.

În tot acest timp am văzut cum puterea Germaniei crește și în ansamblu am admirat felul în care politicienii germani de calibru au folosit-o. Unii dintre ei, precum Willy Brandt, Helmut Schmidt și Helmut Kohl, au fost personalități copleșitoare. Alții, ca Angela Merkel, au calități mai modeste. Dar aproape toți sunt oameni distinși și de calitate.

Mi-au plăcut cei aproape patruzeci de ani în care am tratat cu oficiali germani. Agreabili, deschiși, competenți, aceștia au fost cei mai buni colegi cu care să abordezi o problemă comună și cea mai bună companie în timpul liber. Cu mulți dintre ei am legat prietenii.

Regret că, din cauza faptului că Marea Britanie și Germania vor avea pe viitor tot mai puține subiecte comune de discutat, succesorii mei de la Ministerul Afacerilor Externe nu se vor mai bucura de aceeași relație agreabilă cu omologii lor germani.

Puterea germană este unică prin aceea că nu se bazează pe forța militară și nici nu este ceva de care înșiși liderii Germaniei să fie mândri sau pe care să îl sărbătorească. Aceasta este totuși realitatea profundă a Europei de astăzi. Sper ca lucrarea de față să fie o modestă contribuție la înțelegerea ei.

CAPITOLUL UNU

ACUM VORBIM GERMANA

În noiembrie 2011, un politician german, puțin cunoscut în afara granițelor țării, și-a luat porția de 15 minute de celebritate prorocită de Andy Warhol, lăudându-se într-un discurs că „*Jetzt auf einmal wird in Europa deutsch gesprochen*” („Acum, dintr-odată, Europa vorbește germana.”).

Volker Kauder, liderul grupului parlamentar al partidului Uniunea Creștin-Democrată (CDU), a spus limpede că vorbea metaforic, nu ad litteram. Nu se referea la folosirea limbii germane, ci la faptul că viziunea guvernului german cu privire la atingerea stabilității economice în interiorul zonei euro – în special prin eliminarea deficitelor bugetare, mărirea taxelor și reducerea cheltuielilor publice – nu era împărtășită de toate celelalte guverne europene.

Avea dreptate în ambele privințe. O cercetare publicată la câteva săptămâni după discursul său arăta că în ultimii cinci ani numărul elevilor care studiază germana ca limbă străină în școlile europene a scăzut în mod dramatic. În Olanda, bunăoară, s-a redus de la 86% la 44%. (În Marea Britanie cifrele sunt chiar mai scăzute, astfel încât unii directori au început să vorbească despre probabila dispariție a germanei ca materie predată în școlile britanice.) În aceeași lună, în momentul

critic al crizei financiare din zona euro, la Consiliul European s-a luat decizia începerii negocierilor pentru așa-zisul Tratat al Uniunii Fiscale. Regulile stipulate prin acest tratat erau chiar acelea pentru care pleda guvernul german de mult timp: angajamente legal obligatorii pentru bugete naționale echilibrate și la limite stricte în funcție de datoria și de deficitele naționale. Nu exista nicio supoziție că, odată ce Tratatul intra în vigoare, Germania ar putea fi mai deschisă față de ideile altor state despre gestionarea crizei, ca de exemplu obligațiunile euro sau o intervenție mai fermă a Băncii Centrale Europene. Dar guvernul german nu s-a referit la vreo obligație de acest fel. Mesajul din decizie era clar: dacă euro trebuie salvat, va fi salvat în termenii stabiliți de Germania.

Tratatul a fost semnat, în cele din urmă, în martie 2012 (de către toți membrii Uniunii Europene cu excepția Regatului Unit al Marii Britanii și a Republicii Cehe). Acesta stabilea, într-o formă legal obligatorie, contextul în care membrii zonei euro trebuiau să își pună în aplicare politicile fiscale și bugetare și prevedea supervizarea și aplicarea de sancțiuni în caz de nerespectare a regulilor. Tratatul reflectă o viziune care nu este specifică doar Germaniei, dar care a fost promovată de guvernele germane succesive, despre cum trebuie gestionate economiile naționale. Această viziune va guverna de acum încolo întreaga zonă euro. Nicio deviere de la ea nu va fi permisă.

Din 2012 dominația germană în materie de politică și cum trebuie ea făcută în Uniunea Europeană s-a intensificat. În valul de crize care a lovit Europa – falimentul Greciei, Ucraina, afluxul de refugiați –, Germania a fost aceea care a oferit soluțiile (așa cum sunt) și tot ea a preluat frâiele în vederea punerii lor în practică. Tot Germania a stabilit regulile pentru renegocierea termenilor calității de membru a Marii Britanii și va fi vocea hotărâtoare în luarea unei decizii cu privire la

tipul de înțelegere pe care Uniunea Europeană îl va oferi acum că Marea Britanie a hotărât să plece din UE.

Pentru Germania este vârsta de aur a puterii. Se întâmplă că ea coincide cu succesul german în domeniul pe care cetățenii europeni îl prețuiesc cel mai mult, adică fotbalul. În 2013, două echipe germane, Bayern München și Borussia Dortmund, au disputat finala Ligii Campionilor de pe Wembley (Londra). În 2014, Germania a câștigat, la Rio de Janeiro, Campionatul Mondial de Fotbal. Semifinala acestui campionat în care Germania a jucat împotriva echipei țării-gazdă, Brazilia, a sintetizat probabil noua epocă. Ambele echipe erau neînfrânte, iar meciul era prevăzut a fi unul cu final așteptat, Brazilia fiind favorită. De fapt, a fost un moment de derută. Germania a înscris patru goluri în șase minute, la pauză scorul era 5-0, iar meciul s-a terminat cu 7-1. Membrii echipei de fotbal a Germaniei, modești și generoși la victorie, au devenit astfel eroi naționali. Cumva atunci chiar aveai impresia că Germania conduce lumea.

Încă de la formarea Uniunii Europene (inițial Comunitatea Economică Europeană – CEE), în 1957, Germania a fost, alături de Franța, unul dintre cei doi cei mai importanți membri ai săi. Uniunea Europeană a fost fructul reconcilierii franco-germane și s-a dezvoltat prin conducerea franco-germană. O serie de înțelegeri între Germania și Franța, adesea mai degrabă implicite decât explicite, au stat la baza multora dintre deciziile-cheie ale CEE. Îmbinarea originală de comerț liber și sprijin acordat agriculturii a fost un exemplu de înțelegere implicită. Susținerea reunificării Germaniei și angajamentul pentru o monedă unică au fost un alt exemplu.

În primii aproximativ patruzeci de ani de existență a Uniunii Europene, economia franceză și cea germană erau comparabile

ca forță. Deși economia germană a fost mai performantă în termeni de creștere și de PIB pe cap de locuitor, diferența nu era atât de mare încât să pună sub semnul întrebării credibilitatea Franței ca partener egal în guvernarea Europei. Reunificarea Germaniei care a avut loc în 1990 a schimbat cifrele. Germania s-a ales cu 20 de milioane de cetățeni și încă o treime de teritoriu. Cu toate acestea, chiar în timpul primelor două decenii după reunificare, aparența egalității de statut dintre Franța și Germania a rămas intactă. Propunerea unui Tratat de Uniune Fiscală a fost făcută în comun de cancelarul Germaniei, Angela Merkel, și de președintele francez, Nicolas Sarkozy. Termenul „Merkozy” a fost o vreme în vogă ca desemnând sursa puterii în Europa.

De fapt, Germania a cerut de atunci mereu socoteală. Relația dintre Germania și Franța a devenit una dintre un partener mare și unul mic. Ideile și inițiativele Franței erau ascultate și, în măsura în care erau compatibile cu interesele germane, guvernul german încerca să le adapteze. Dar Franța nu putea să treacă politicile UE la care guvernul german se opunea.

Alegerea lui François Hollande ca președinte al Franței, în aprilie 2012, a fost cea mai concludentă dovadă în acest sens. Hollande nu a contestat Tratatul Fiscal ca atare, deși îl criticase în timpul campaniei electorale prezidențiale. Mai degrabă a încercat să îl susțină cu măsuri care să încurajeze creșterea economică. Printre acestea a inclus un fel de formă de responsabilitate comună pentru zona euro ca întreg pentru datoriile naționale ale membrilor individuali. Ba chiar la Consiliul European din iunie 2012 s-a alăturat prim-miniștrilor Italiei și Spaniei pentru a face presiuni asupra cancelarului german de a merge pe acest drum (ceva pe care niciunul dintre foștii președinți ai Franței nu l-ar fi făcut niciodată într-un mod atât de

evident). O vreme, în presa germană au apărut articole în care se spunea că Angela Merkel este manipulată sau izolată.

S-a produs într-adevăr o îmbunătățire a poziției guvernului german. Băncii Centrale Europene i s-a îngăduit să urmeze o politică mai activistă pe piețele de obligațiuni, iar proporțiile Mecanismului European de Stabilitate, fondul înființat în 2012 pentru a oferi asistență financiară membrilor din zona euro aflați temporar în dificultate financiară, au fost extinse. Însă acestea au fost în mod esențial măsuri pentru gestionarea unor probleme pe termen scurt. Chiar în Germania s-a recunoscut faptul că, dacă se dorea evitarea prăbușirii monedei euro, era necesară parcurgerea unor pași care ar fi implicat expunerea Germaniei la riscuri financiare suplimentare. Ceea ce nu s-a schimbat a fost hotărârea Germaniei de a garanta că, după rezolvarea problemelor pe termen scurt, niciun membru al zonei euro nu va mai putea să se comporte iresponsabil. Indiferent de concesiile pe care guvernul german este pregătit să le facă pentru a gestiona moștenirea altora, administrarea proastă din trecut a făcut tot mai presantă nevoia de corectitudine pe viitor.

Relația cu Franța a fost o consecință nefericită a acestei hotărâri. Opoziția președintelui Hollande, ca să ne exprimăm decenț, de a poza în promotor al austerității, precum și stagnarea economiei franceze înseamnă că Franța nu mai este obișnuitul partener ales în discuțiile despre guvernanta economică europeană. Din când în când, politicienii germani se exprimă public cu privire la nevoia de a revitaliza relația franco-germană, însă acum se pare că există puține domenii în care cele două țări să aibă cu adevărat interese ori intuiții comune.

Probabil că acest aspect va deveni evident în discuțiile referitoare la modul de a negocia cu Marea Britanie retragerea sa din Uniunea Europeană. Guvernul german vede plecarea

acesteia ca pe o grea lovitură dată Europei, dar va cere ajungerea la o înțelegere cu privire la relațiile comerciale care să mențină accesul exporturilor industriale germane pe piața britanică (deși principala sa prioritate va fi păstrarea integrității principiilor fundamentale ale Uniunii Europene, inclusiv regulile liberei circulații). Deși își exprimă regretul, Franța vede plecarea Marii Britanii din UE mai degrabă ca pe o oportunitate pentru a obține avantaje politice și economice.

În anumite părți ale Europei s-a nutrit speranța că alegerile federale germane din septembrie 2013 ar putea produce o schimbare a felului în care Germania abordează zona euro. Unii comentatori optimiști prevăd că insistența cancelarului Merkel cu privire la rigoarea bugetară a fost menținută din motive de politică internă și că, după alegeri, ea sau succesorul său va adopta o poziție mai flexibilă.

Alegerile au schimbat într-adevăr peisajul politic german. Partidul Angelei Merkel, Uniunea Creștin-Democrată (CDU), și partidul bavarez aliat, Uniunea Creștin-Socială (CSU), au obținut un impresionant rezultat în alegeri, de 42% din votul popular, cel mai mare scor obținut de la scrutinul de după reunificarea din 1990. Cu 311 locuri în Bundestag (Parlamentul federal unicameral), mai aveau nevoie doar de cinci locuri pentru a deține majoritatea absolută. A fost un enorm succes personal pentru doamna Angela Merkel.

Totuși, aceasta a rămas fără aliați politici indiscutabili cu care să formeze guvernul. Partidul Liberal Democrat (FDP) cu care CDU/CSU fuseseră până atunci în coaliție nu a atins pragul de 5% din vot, necesar intrării în Bundestag. Prin urmare, alegerea trebuia să se facă între Partidul Ecologiștilor și social-democrați. După negocieri preliminare cu ambele partide, doamna Merkel a optat pentru o așa-zisă Mare Coaliție

cu social-democrații, repetând astfel modelul experimentat în calitate de cancelar între 2005 și 2009.

Negocierile pentru programul guvernamental al Marii Coaliții au durat peste două luni. Social-democrații s-au asigurat de includerea unui număr de angajamente la care nu au vrut să renunțe sub nicio formă, mai cu seamă introducerea pentru prima dată în Germania a unui salariu minim național. Fermitatea de care social-democrații au dat dovadă în negocieri nu a reflectat un rezultat neapărat de succes în alegeri. Cu 25,7% din voturi și 193 de locuri, au depășit cu puțin performanța modestă din 2009. Dar s-a văzut că, per total, în Bundestag exista o majoritate de „roșu/roșu/verde”. Social-democrații, ecologiștii și Die Linke (partidul extremei stângi) au obținut împreună 320 de locuri. Însă nici social-democrații, nici ecologiștii nu doreau să împartă puterea cu un partid care, în ochii majorității germanilor, este urmașul direct al Partidului Comunist al fostei Republici Democrate Germane (RDG).

Cu toate că programul de guvernare al Marii Coaliții avea o tentă social-democrată în chestiunile interne, la nivelul politicii europene schimbările erau minore. Guvernul german va continua să se opună constituirii unui fond comun al datoriei-ilor statelor membre ale Uniunii Europene și va face presiuni pentru luarea unor angajamente legal obligatorii care să le silească a respecta regulile bugetare ale zonei euro. În acest domeniu, Cancelarul de Fier, cum este adesea caracterizată Angela Merkel (ca un omagiu adus lui Bismarck), și-a menținut politica și l-a păstrat în funcție pe ministrul de Finanțe, Wolfgang Schäuble, care era în mod automat asociat acestei politici. Ea reflectă tendința opiniei publice germane. Nu există nicio propunere în Germania pentru o poziție mai generoasă față de acele țări din Uniunea Europeană care au probleme financiare (la fel cum nu există propuneri pentru un tratament

generos față de Marea Britanie după decizia de a ieși din Uniunea Europeană). Într-adevăr, starea de spirit publică este, dacă se poate vorbi de așa ceva, mai inflexibilă decât aceea a guvernului.

* * *

Poziția oficială a Germaniei cu privire la tratatele europene nu diferă de aceea a oricărui alt stat membru – în teorie, Comisia Europeană trebuie să facă propuneri, iar Consiliul European și Parlamentul European, să ia decizii. În practică însă, Comisia încearcă mai întâi să afle poziția Germaniei înainte de a acționa, și a celorlalte guverne, înainte de a decide.

Fără sprijinul Germaniei, astăzi este teoretic imposibilă securizarea schimbului de orice fel în Europa. Faptul a devenit evident în discuțiile despre succesorul lui José Manuel Barroso la președinția Comisiei Europene la sfârșitul lui 2014. Procedura de numire a unui nou președinte al Comisiei este definită în Tratatul UE în termeni ambigui. Înainte, această atribuțiune revenea Consiliului European – format din prim-miniștrii statelor membre –, care alegea, prin consens, pe unul dintre membrii săi. Dar, conform ultimei revizuirii a Tratatului, versiunea semnată la Lisabona în 2007, Consiliul, cu majoritate calificată, face o nominalizare „pe baza rezultatelor alegerilor europene” care, după aceea, trebuie să fie acceptată sau respinsă prin majoritate simplă de către Parlamentul European.

În acțiunile premergătoare alegerilor europene din 2014, președintele german al Parlamentului European, Martin Schulz, a încercat să forțeze mâna Consiliului. I-a convins pe membrii Grupului Socialist din Parlament, al cărui lider fusese înainte, să îl selecteze ca *Spitzenkandidat* („primul candidat de pe listă”) al grupului, ceea ce însemna că era alegerea Grupului pentru viitorul președinte al Comisiei.

Este de bună seamă ceea ce se întâmplă la alegerile din Germania. Fiecare partid sau cel puțin partidele importante identifică, în aproximativ primele șase luni de dinaintea alegerilor, persoana pe care o propun pentru funcția de cancelar federal sau, în cazul alegerilor dintr-un *Land* („provincie, regiune”), pe președintele-ministru. Toată lumea știe prin urmare pentru cine votează.

În momentul în care Schulz și-a lansat inițiativa, socialiștii erau bine poziționați în sondajele din multe țări europene și părea probabil că vor fi cel mai mare grup din Parlamentul European. Însă nu numai perspectiva avansării personale îl motiva. Voia să stabilească principiul conform căruia alegerea președintelui Comisiei ar trebui hotărâtă de Parlamentul European, nu de Consiliu. Schulz considera că Parlamentul European, nu parlamentele sau guvernele statelor membre, este sursa legitimității democratice a Uniunii Europene.

Celălalt mare grup din Parlamentul European, Partidul Popular European (PPE), a urmat în scurt timp procedura și l-a nominalizat drept candidat pe fostul prim-ministru de cursă lungă al Luxemburgului, Jean-Claude Juncker. PPE-ul este un conglomerat de partide creștin-democrate și de centru, la fel ca perechea lui socialistă. În mod tradițional, susține mai multă integrare în interiorul UE, având drept ultim scop crearea unui stat european federal.

Cealaltă caracteristică pe care cele două grupuri o au în comun este că ambele sunt dominate de membrii lor germani. În amândouă, partidele germane formează de obicei contingentul național cel mai larg (deși la alegerile din 2014 socialiștii italieni, care s-au descurcat extrem de bine, au obținut mai multe locuri decât colegii lor germani) și de regulă îl dau pe conducătorul grupului. Este ceea ce s-a întâmplat din nou în 2014. Atât PPE, cât și socialiștii și-au ales germani drept

conducători. Și au stabilit de comun acord, așa cum făcuseră predecesorii lor, că vor împărți președinția Parlamentului în următorii cinci ani.

Angela Merkel nu avea o preferință pentru Jean-Claude Juncker. A susținut selectarea lui ca *Spitzenkandidat* al PPE mai ales pentru a micșora șansele candidaturii rivalului său, fostul comisar francez și ministru de Externe, Michel Barnier. Deși conservator, Barnier se pare că avea anumite vederi asupra monedei euro care reflectau o perspectivă franceză. Junker, pe de altă parte, era luxemburghez și deci mai sensibil la nevoile germanilor și mai docil.

Totuși, când s-a adevărit că PPE a obținut cel mai mare număr de voturi (deși mai puține decât la alegerile precedente și foarte departe de o majoritate), a fost limpede că Angela Merkel nu considera că Junker are în mod automat dreptul de a deține o asemenea demnitate. Și înainte, și după alegeri și-a făcut un titlu de glorie în a reaminti faptul că, deși Parlamentul avea ultimul cuvânt, Consiliul trebuia să facă prima nominalizare. Pe 27 mai, la cinci zile după alegeri, a spus că vrea un „tablou cuprinzător” al candidaților din care Consiliul European ar putea alege.

Alți șefi de guvern s-au arătat la rândul lor sceptici în privința lui Junker și a procedurii adoptate de Parlamentul European. Într-adevăr, era greu să găsești pe cineva gata să susțină că în privința meritului personal Juncker era cel mai potrivit pentru funcție.

Premierul Regatului Unit al Marii Britanii, David Cameron, a fost cel mai vocal în critica lui – deși din punct de vedere tactic a fost inept, concentrându-se mai degrabă pe individ decât pe substanța schimbărilor pe care le credea necesare în politicile UE (făcând pe șeful, nu pe subordonatul, după cum s-a exprimat un fost secretar permanent la Ministerul Afacerilor

Externe britanic) și părând a amenința că, prin selectarea lui Juncker, Marii Britanii îi va fi mai greu să rămână membru al Uniunii Europene. Dar câțiva alții, ca de exemplu prim-miniștrii Olandei, Suediei și Ungariei, au spus public că nu îl consideră pe Juncker alegerea potrivită, iar alții probabil împărțeau aceleași îndoieli, dar în sfera privată. Așadar, un timp Consiliul lăsase impresia că va lua în considerare și alte nume.

Mai apoi, Angela Merkel s-a răzgândit. Atât membrii seniori ai propriului partid, cât și social-democrații au făcut presiuni asupra ei. Și unii, și alții au motivat că nu aveau ceva anume cu Juncker personal. Voiau doar să obțină garanția că Parlamentul European era cel care avea într-adevăr întâietate în a face această nominalizare. Social-democrații au preferat să îl susțină pe *Spitzenkandidat*-ul din grupul aflat în opoziție decât să exploreze niște opțiuni care ar fi implicat un alt socialist.

În mod neașteptat, Juncker a primit și sprijinul ziarului *Bild*, cotidianul cu cea mai mare circulație din Europa. Editorialul prin care se cerea desemnarea lui spre beneficiile democrației a fost scris nu de editorul ziarului, ci de directorul executiv al grupului Axel Springer, proprietarul ziarului. Aceasta a condus la afirmații, niciodată probate, că Juncker a dat în privat asigurări că va fi atent la plângerile pe care grupul Axel Springer le face în materie de competiție și de dominare a lui Google în anumite domenii.

Nu prea părea să conteze faptul că numele și chipul lui Juncker nu apăreau deloc în literatura de campanie publicată în Germania și că puțini germani știau cine este acesta. Nici că rivalul său *Spitzenkandidat* dusesese în Germania o campanie pur naționalistă sub sloganul „*Nur wenn Sie Martin Schulz und die SPD wählen, kann ein Deutscher Präsident der EU Kommission werden*” („Numai dacă votați pentru Martin Schulz și SPD

un german poate deveni președinte al Comisiei Europene”). Chestiunea devenise în Germania una de euro-ideologie.

Era și o chestiune de politică internă a partidului. Cele două partide din coaliția de guvernare au negociat nu doar în privința a cine ar trebui să fie președintele Comisiei, ci și în privința a cine ar fi bine să devină președintele Parlamentului European. Li se părea evident faptul că înțelegerile pe care le vor face între ei vor determina cu adevărat rezultatul. Dată fiind influența covârșitoare a Germaniei atât în Consiliul European, cât și în Parlament, era așteptată alinierea celorlalte 27 de state membre la deciziile Berlinului.

Odată ce a devenit clar că guvernul german îl va susține până la urmă pe Juncker și că nu era interesat să discute despre un alt posibil candidat, opoziția care i se făcea a dispărut. Unele țări, ca Franța și Italia, care până atunci stătuseră în expectativă, au încercat în privat să facă înțelegeri cu privire la interpretarea Tratatului Fiscal în schimbul sprijinului lor. Altele, ca Suedia și Olanda, care și-au manifestat opoziția, au indicat că vor urma majoritatea, sperând probabil că în acest fel comisarul lor va obține un post mai important. Numai prim-miniștrii Marii Britanii și Ungariei și-au menținut poziția și au votat împotriva.

Rezultatul a fost, într-o mare măsură și pe bună dreptate, caracterizat drept o înfrângere umilitoare pentru David Cameron și pentru Regatul Unit. Se instala un președinte al Comisiei pe care nimeni nu îl votase în Marea Britanie, la a cărui candidatură se opuseseră nu doar guvernul britanic, ci și toate partidele politice importante și care, din câte se știe, nu a primit susținerea niciunui membru britanic din Parlamentul European. Un transfer semnificativ de putere dinspre statele membre spre Parlament se petrecuse fără ca aceste state să fie pregătite a se opune.

A fost și o demonstrație de putere pe care Germania și cancelarul german o exercită în prezent în interiorul Uniunii Europene. Deci, atât timp cât poziția guvernului german rămâne deschisă, discuțiile și polemicile înfloresc. Dar de îndată ce se ia o decizie, chestiunea este de obicei încheiată. Se pare că nimeni nu dorește să ceară socoteală guvernului german odată ce acesta a luat o decizie.

Este greu de crezut că desemnarea lui Jean-Claude Juncker a lăsat vreo urmă în gândirea votanților care au optat pentru „ieșire” la referendumul britanic consacrat calității de membru UE al acestei țări. Erau mai preocupați de chestiuni interne, în special de imigrare. Totuși, a ilustrat dilema profundă a Marii Britanii în Uniunea Europeană înainte de luarea deciziei de ieșire: fără niciun fel de influență în Parlamentul European și fără capacitatea de a-i convinge pe colegii membri în Consiliu să reziste preluării puterii de către Parlament.

* * *

De la numirea sa, Juncker nu a făcut nimic pentru a elimina impresia de sensibilitate, dacă nu de servilism, față de interesele germane. A ales un neamț ambițios și dintr-o bucată, Martin Selmayr, ca șef al echipei sale, iar la reorganizarea posturilor oficiale celor mai importante din Comisie, șase germani au fost numiți în posturi de directori generali, mai mulți decât oricare altă naționalitate. În plus, nenumărați alți comisari au urmat exemplul lui Juncker punând germani în posturi-cheie, la birourile lor personale. Serviciile Comisiei, inițial franceze prin cultura lor, iar mai târziu conținând un număr impresionant de oficiali britanici, se află acum sub o covârșitoare influență germană. La fel, politicile și inițiativele pe care le generează Comisia – în special cu privire la cele două chestiuni care